

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ДАЙДЖЕСТ

УКРАЇНСЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ СПІЛКИ З ПРАВ ЛЮДИНИ (УГСПЛ)

ВИПУСК № 12 (34), [ПРОГРАМА USAID «ПРАВА ЛЮДИНИ В ДІЇ»](#)

Листопад 2017

ЗМІСТ

РЕАЛІЗОВАНІ ЗАХОДИ В РАМКАХ ПРОЕКТУ	2
Моніторинг, аналітика та адвокатування прав людини	2
Стратегічний судовий захист	4
Безоплатна правова допомога	5
Просування прав людини та навчання в сфері їх захисту	6
ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ	7

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

РЕАЛІЗОВАНІ ЗАХОДИ В РАМКАХ ПРОЕКТУ

МОНІТОРИНГ, АНАЛІТИКА ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Національний індекс прав людини

Ініціатива «Національний індекс прав людини»¹ (www.hro.org.ua) охоплює моніторинг виконання Національної стратегії з прав людини, а також впровадження Місцевого індексу прав людини, розробленого для врахування пріоритету прав людини в ході реформи децентралізації. Проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Права людини в дії» підтримує вищезгадану роботу у частині, що стосується забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб та населення, постраждалого від конфлікту.

Серед заходів, що відбулись у листопаді, зазначимо такі:

- За пропозиції УГСПЛ 15 листопада Комітет Верховної Ради з прав людини [створив](#) робочу групу з питань контролю за станом виконання Національної стратегії, до якої, зокрема, увійшли представники УГСПЛ та Омбудсмена; а 28 листопада [відбулось](#) її перше засідання.
- Україна [отримала](#) близько двох сотень рекомендацій щодо покращення ситуації з правами людини в рамках Універсального періодичного огляду (УПО) Ради ООН з прав людини (зокрема, мова йшла також про ефективне виконання Національної стратегії).

Модель перехідного правосуддя для України

В рамках проекту USAID «Права людини в дії» УГСПЛ продовжує працювати над розробкою та просуванням системи перехідного правосуддя, адаптованої до українських реалій. Процес було розпочато у 2016 році – за цей час проведене відповідне [базове дослідження](#) та організовано [міжнародну конференцію](#) (збірку докладів розміщено [тут](#), англійською). Наразі ж головні зусилля програми зосереджено на створенні національної дорожньої карти із застосування правосуддя перехідного періоду, а також проведенні інформаційної кампанії, спрямованої на роз'яснення принципів впровадження перехідного періоду та їх актуальності для українського суспільства під час трансформації від авторитарного минулого до демократичної сучасності та від умов конфлікту до постконфліктного стану.

Отже, у листопаді відбулись такі заходи:

- 14 листопада представниця УГСПЛ [окреслила](#) коло завдань, які має виконати український уряд для запровадження положень перехідного правосуддя в країні, під час сайд-івенту² в рамках 28-го засідання Робочої групи Універсального періодичного огляду в Женеві, Швейцарія.
- Представники УГСПЛ [увійшли до складу робочої групи](#), що розроблятиме документ, який має стати основоположним для пошуку мирного врегулювання конфлікту та забезпечити захист прав людини на Донбасі та в Криму. На думку авторів, цей документ з робочою

¹ Впроваджується УГСПЛ спільно з Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та у співпраці з іншими громадськими організаціями.

² Текст виступу Уповноваженого Верховної Ради з прав людини надано [тут](#).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

назвою «Засади державної політики захисту прав людини задля подолання наслідків збройного конфлікту» має лише встановити певну рамку для законодавців для подальшої розробки відповідного законодавства. На даний момент вже відбулось декілька експертних засідань. Коментарі омбудсмена з цього приводу наведені [тут](#).

- Запущено [блог](#), присвячений перехідному правосуддю. Першу публікацію стосовно основних елементів та значення такого явища для України можна знайти [тут](#).

Тематичний звіт щодо прав ВПО опубліковано англійською

Переклад звіту «Загублені в папірцях: дотримання соціальних прав ВПО», підготовленого за підтримки програми USAID, розміщено [тут](#). Публікація представляє собою комплексний аналіз проблеми дотримання соціальних прав внутрішньо переміщених осіб в умовах збройного конфлікту на сході України.

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- **Ухвалено проект резолюції ООН, що враховує рекомендації правозахисників**

Генеральна Асамблея ООН прийняла [проект резолюції](#) щодо Криму (*детальніше читайте [нижче](#), у розділі «Головні новини в сфері прав людини»*). Важливо, що майже всі рекомендації, надані громадськими організаціями, а саме УГСПЛ, Кримською правозахисною групою, Центром інформації про права людини, Мережею домів прав людини були враховані в тексті документу. Зокрема, це стосується таких пунктів, як припинення практики примусу жителів Криму до служби у збройних та допоміжних силах Російської Федерації; створення та підтримки безпечних і сприятливих умов для журналістів, правозахисників і адвокатів, з тим, щоб вони могли виконувати свою роботу в Криму незалежно і без невиправданого втручання; згадка про наказ Міжнародного суду ООН від квітня 2017 року у справі України проти РФ; схвалення законодавчих зусиль України, спрямованих на захист прав жителів Криму тощо.

- **Українські активісти підвищують обізнаність британських партнерів щодо російської гібридної війни та утримання Росією українських політичних в'язнів, як одного з її інструментів**

20 листопада представниця УГСПЛ взяла участь в низці адвокаційних заходів в Лондоні, організованих Британсько-Українським товариством та Посольством України у Великій Британії. Це включало зустрічі з політиками, колегами з правозахисних організацій та журналістами в Міністерстві закордонних справ і у справах Співдружності націй Великої Британії та Королівському інституті міжнародних відносин (Четем-Хаус). Серед дій, про які домовились під час зустрічей – майбутні публічні заяви від британських партнерів з приводу переслідування кримських татар та надання негайної медичної допомоги тим затриманим, які її потребують. Було також обговорено використання універсальної юрисдикції та персональних санкцій проти тих російських посадовців, які скоїли воєнні злочини та серйозні порушення прав людини по відношенню до затриманих українців або віддавали відповідні накази. Крім того, всі зацікавлені мали змогу відвідати перший український тематичний [публічний захід](#) у стінах Парламенту (*посилання англійською*), проведений українськими правозахисниками та британськими депутатами (*додаткове [посилання](#)*).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Крім того, юристка УГСПЛ нещодавно надала інтерв'ю Чорноморській ТРК щодо зазначених питань – відео можна подивитись [тут](#).

- **Законопроект № 7163 щодо деокупації та реінтеграції українських територій слід повернути на доопрацювання**

УГСПЛ спільно з партнерськими правозахисними організаціями закликає посадовців повернути на доопрацювання законопроект № 7163 «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях». На думку експертів, законопроект № 7163 є дуже важливим і довгоочікуваним. Проте, його необхідно доопрацювати: в першу чергу, це стосується захисту цивільного населення, дотримання прав людини та принципів міжнародного гуманітарного права. *Відповідну [заяву](#) розміщено тут, аналіз та основні зауваження щодо змісту законопроекту – [тут](#).*

- **УГСПЛ запрошує експертів до участі у підготовці річного звіту з прав людини**

[Оголошується збір](#) матеріалів до 25 грудня для підготовки доповіді правозахисних організацій «Права людини в Україні – 2017»: запрошуються експерти неурядових та міжнародних організацій, представники органів влади, навчальних та наукових закладів.

СТРАТЕГІЧНИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ

Метою проекту USAID «Права людини в дії» в цьому напрямку є підтримка на національному і міжнародному рівнях стратегічних судових справ для захисту суспільних інтересів³, а також їх широке висвітлення серед професійної спільноти та громадськості. Загальна кількість стратегічних справ, підтриманих Центром стратегічних справ (ЦСС) УГСПЛ в рамках проекту, складає 195.

Розроблений за підтримки USAID важливий законопроект, що спрямовано на захист осіб з психічними розладами, прийнято

14 листопада Верховна Рада [прийняла](#) у другому читанні законопроекти № 4449 та № 1242. Раніше експерти проекту USAID брали участь у підготовці законопроекту № 4449 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги», і робоча група Комітету з питань охорони здоров'я прийняла до уваги наші зауваження. Його розроблено з метою створення дієвого механізму захисту прав недієздатних осіб, запобігання застосування до них примусових заходів медичного характеру та узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами надання психіатричної допомоги утримуваним у психіатричних закладах особам. *Детальну інформацію наведено [нижче](#), у розділі «Головні новини в сфері прав людини».*

³ Найпотужніший інструмент захисту прав людини; ведуться в інтересах громадянина чи групи громадян з метою досягнення системних змін в правовій сфері на благо суспільства та використовується з метою створення судової практики (прецедентів).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

• Прес-конференція по справі Рената Параламова

УГСПЛ спільно з партнерами провела [прес-конференцію](#), присвячену викраденню та катуванню Росією людей в Криму. Зокрема, мова йшла про справу представника кримськотатарського народу Рената Параламова, якого [було затримано](#) (*посилання англійською*) під час незаконного обшуку його квартири у вересні 2017 року представниками ФСБ Росії і наступного дня знайдено у місті зі слідами насильства. За [словами постраждалого](#), його затримали і жорстоко кували представники правоохоронних органів, змусивши підписати протоколи з неправдивими даними.

• Об'єднання зусиль на підтримку українських політв'язнів

- ✓ Оприлюднено нову аналітичну [публікацію](#), підготовлену за підтримки УГСПЛ, щодо звільнення українських громадян, які утримуються під вартою за політичними мотивами. Також пропонуємо окремо [ознайомитися](#) з експертною думкою УГСПЛ, яка увійшла до публікації.
- ✓ УГСПЛ приєдналась до [публічного звернення](#) Центру громадянських свобод (який координує кампанію #LetMyPeopleG⁴), заклавши іноземних політиків через дипломатичні канали домогтись, щоб Міжнародному комітету Червоного Хреста та іншим авторитетним міжнародним організаціям з охорони здоров'я був наданий доступ до Олега Сенцова та інших політв'язнів, що утримуються на території Росії та Криму.

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

[Мережа громадських приймалень УГСПЛ](#) продовжує надання безоплатної правової допомоги (в т.ч. у формі виїзних засідань у віддалених районах), проведення інформаційно-просвітницьких заходів в сфері прав людини, а також документування воєнних злочинів та порушень прав людини, пов'язаних з конфліктом.

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках програми «Права людини в дії» підтримує діяльність громадських приймалень (ГП) в м. Слов'янську, [Торецьку](#), [Маріуполі](#), Краматорську, [Покровську](#), [Сумах](#) та Дніпрі, які надають допомогу постраждалому від конфлікту населенню, а також [спеціалізовані приймальні](#) зі справ вимушених переселенців АР Крим та м. Севастополь у м. Києві та Херсоні.

Київська громадська приймальня з питань Криму підвищує правову обізнаність постраждалого від конфлікту населення

- Юристка приймальні надала [коментарі](#) Громадське. Крим щодо процедури видачі, обміну або повторної видачі українського внутрішнього паспорта громадянам, які проживають на окупованих територіях країни, та ВПО. Також нагадаємо про відповідну

⁴ Вказана адвокаційна кампанія спрямована на звільнення всіх українців, що утримуються в Росії та Криму через політичні мотиви, та контроль за дотриманням їх прав, серед яких право на свободу та захист від тортур, право на адвоката, право на медичний догляд тощо.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

[інфографічну пам'ятку](#), створену нещодавно за підтримки USAID, яка включає алгоритм необхідних дій для отримання паспорту та пояснює, що робити, якщо чиновники міграційної служби відмовляються приймати вашу заяву.

- Юрист приймальні на Громадському радіо [розповідає](#) про незаконні відмови Приватбанку повернути кримським ВПО їх депозити та успішні дії УГСПЛ для вирішення проблеми. Також даються юридичні поради людям, які потрапили у подібну ситуацію.

ПРОСУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАВЧАННЯ В СФЕРІ ЇХ ЗАХИСТУ

УГСПЛ продовжує організацію навчальних заходів з прав людини, а також бере участь в розробці комплексної національної політики в галузі освіти у сфері прав людини. Ця діяльність здійснюється в рамках Всеукраїнської освітньої програми «[Розуміємо права людини](#)» (РПЛ)⁵, яка в даний час є єдиною неформальною системою освіти, що має матеріальну базу для своєї діяльності – Освітній дім прав людини в Чернігові (ОДПЛ-Чернігів).

Освіта з прав людини для юристів

Інноваційний курс для суддів та адвокатів триває

24-25 листопада 2017 року у м. Одеса відбувся перший промоційний семінар для суддів в рамках [навчального курсу](#) «Стандарти прав людини в практиці адвокатів та суддів», що впроваджується програмою USAID «Права людини в дії». Отже, 16 суддів адміністративної юрисдикції Одеського апеляційного округу отримали змогу розширити свої знання та отримати практичні поради щодо застосування принципів та механізмів захисту прав людини, викладених в Європейській Конвенції з прав людини, зокрема у Статті 1 Протоколу № 1 (захист власності), включаючи порушення прав людини під час збройних конфліктів.

Захід організовано на запит Асоціації розвитку суддівського самоврядування України та у співпраці з Національною школою суддів України з метою просування курсу серед суддівської спільноти та підвищення їх обізнаності з міжнародного права прав людини, що застосовується в ситуаціях збройного конфлікту.

⁵ Заснована в 2007 році, програма РПЛ спрямована на інкорпорування цінностей та принципів прав людини в систему формальної освіти, а також розвиток неформальної освіти в галузі прав людини, таким чином сприяючи культивуванню культури поваги прав людини, зміцненню поваги до верховенства права в Україні, сприянню міжкультурному порозумінню та принципам мирного вирішення конфліктів. Наразі РПЛ нараховує понад 3 500 випускників зі всієї України.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Генеральна Асамблея ООН ухвалила проект резолюції щодо Криму

14 листопада під час 72-го сесії, Третій комітет Генеральної Асамблеї ООН ухвалив ініційований Україною [проект резолюції](#) під назвою «Стан з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна» (71 країна проголосувала “за”, 25 – “проти”, 77 утримались; загалом 34 держави стали співавторами тексту). Резолюція має на меті змусити Російську Федерацію – як державу-окупанта – припинити грубі порушення прав людини та основних свобод людини.

З відповідним коментарем Міністерства закордонних справ України можна ознайомитись [ТУТ](#), коментарем Президента України – [ТУТ](#).

Верховна Рада прийняла важливі законопроекти, спрямовані на захист осіб з психічними розладами

14 листопада депутати прийняли у другому читанні законопроекти [№ 4449](#) та [№ 1242](#), які значно посилюють захист прав людини в сфері психіатрії та відповідають європейським стандартам. Їх прийняття є важливим кроком до поліпшення психіатричної допомоги та посилення соціального захисту осіб з психічними розладами, запобігаючи таким чином виникненню підстав для скарг громадян проти України до Європейського суду з прав людини, зокрема:

гарантовано право на альтернативну медичну експертизу; заборонено стерилізацію недієздатних осіб на прохання опікуна; недієздатна особа госпіталізується до закладу з надання психіатричної допомоги добровільно – на її прохання або за її усвідомленою письмовою згодою; забезпечено доступ осіб з психічними розладами до суду (забезпечено доступ до суду осіб, до яких застосовані примусові заходи медичного характеру – якщо раніше підставою для розгляду питання про подовження чи зміни таких заходів було звернення лікарів-психіатрів до суду, то тепер особа може самостійно ініціювати розгляд такого питання в суді; обов’язкова присутність осіб, стосовно яких вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру).

Нові хвилі політичного вмотивованого переслідування кримських татар

- 8 листопада відзначилось низкою обшуків домівок активістів та членів громадського руху «Кримська солідарність», а також затриманням ще декількох представників кримськотатарського народу. Крім того, окупаційна влада [почала тероризувати](#) дружин політв’язнів, безпідставно затримавши їх на години на кордоні з окупованим Кримом.

Правозахисні неурядові організації, включаючи УГСПЛ, [закликали](#) українську владу та міжнародну спільноту зупинити політично вмотивований деспотизм та порушення закону на території півострову. З коментарем Міністерства закордонних справ можна ознайомитись [тут](#).

- 23 листопада де-факто влада Криму розпочала чергову хвилю незаконних обшуків і затримань, одне з яких призвело до смерті легендарної кримськотатарської активістки, ветеранки кримськотатарського національного руху 83-річної Веджіє Кашка.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

УГСПЛ [засуджує](#) ці триваючі незаконні та цинічні дії та закликає міжнародну спільноту опротестувати їх, а також вжити всі можливі заходи для їх негайного припинення. З публічною заявою Міністерства закордонних справ можна ознайомитись [тут](#).

Цей дайджест було розроблено завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст публікації не обов'язково відображає погляди USAID або Уряду Сполучених Штатів Америки.

Американський народ, через USAID, надає економічну та гуманітарну допомогу по всьому світу понад 55 років. В Україні допомога USAID надається у таких сферах як: економічний розвиток, демократія та управління, охорона здоров'я і соціальний сектор. Починаючи з 1992 р., Агентство США з міжнародного розвитку надало Україні технічну та гуманітарну допомогу на суму 1,8 мільярда доларів.

Детальнішу інформацію про програми USAID в Україні можна отримати на офіційному веб-сайті USAID <http://ukraine.usaid.gov> та сторінці у Facebook <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

Програма USAID «Права людини в дії», контактна інформація:

Українська Гельсінська спілка з прав людини
вул. Фролівська 3/34, Київ, Україна
тел.: 044 485 17 92, факс: 044 425 99 24